

2 Wymagania edukacyjne

Rozdział ten zawiera propozycje wymagań edukacyjnych przygotowane przez doświadczonego nauczyciela historii. Stanowią one dokładny wykaz wiadomości i umiejętności, jakie uczeń musi opanować po omówieniu poszczególnych działów tematycznych w klasie czwartej. Zamieszczono w nim również wybrane metody sprawdzania i oceniania osiągnięć ucznia, które pozwolą efektywnie kierować procesem nauczania. Weryfikowanie postępów ucznia polega na rozpoznaniu poziomu opanowanych wiadomości i umiejętności oraz na wystawieniu odpowiedniego stopnia szkolnego. Punktem odniesienia są tu wymagania wynikające z podstawy programowej oraz realizowane w szkole programy nauczania.

Wymagania edukacyjne (kryteria oceniania) można dostosować do poziomu uczniów.

■ Sprawdzanie osiągnięć ucznia

W zależności od potrzeb rozwijania określonych umiejętności postępy w nauce mogą być sprawdzane w różny sposób.

Obserwacja uczenia się

Jednym z nich jest metoda **obserwacji uczenia się**, służąca wdrażaniu ucznia do pracy na lekcji oraz rozwijaniu zdolności komunikacji i współdziałania. Polega ona na nauczaniu z wykorzystaniem podręcznika, ćwiczeń lub innych środków dydaktycznych. Stosowanie tej metody umożliwia między innymi sprawdzenie, na ile uczeń opanował umiejętności czytania ze zrozumieniem, wyszukiwania informacji w tekście i wyciągania wniosków. Na przykład: uczeń analizuje tekst o osiągnięciach T. Edisona, znajdujący się w podręczniku na s. 112. Następnie na jego podstawie wykonuje zadanie w zeszytcie ucznia na s. 66.

Odpowiedź ustna

Z kolei podnoszenie dyscypliny uczenia się można osiągnąć dzięki **odpowiedzi ustnej** (odpytywaniu). Jej celem wychowawczym jest przede wszystkim kształtowanie umiejętności syntetyzowania zdobytej wiedzy i formułowania spójnych wypowiedzi.

Praca pisemna

Rozwijanie zdolności udzielania dłuższych oraz przemyślanych wypowiedzi umożliwia metoda

prac pisemnych. Wymaga ona zajęcia określonego stanowiska lub wyrażenia opinii na dany temat, na przykład: „Jakie korzyści i zagrożenia wynikają z upowszechnienia się takich wynalazków, jak: maszyna parowa, kolej, telefon?”. Jej celem jest przede wszystkim kształtowanie umiejętności analizowania zarówno zdobytej wiedzy, jak i własnych poglądów i uczuć.

Praktyczna praca sprawdzająca

Mobilizowanie ucznia do aktywnej pracy, rozwijanie w nim inwencji twórczej oraz wyobraźni i estetycznej wrażliwości uzyskuje się dzięki **praktycznym pracom sprawdzającym**. Polegają one przede wszystkim na samodzielnym wyszukiwaniu wiadomości, na przykład na temat swojego regionu lub kraju należącego do Unii Europejskiej. Następnie zaś – na opracowaniu zebranych materiałów w postaci plakatu, portfolio lub innej.

Pomiar dydaktyczny

Metoda **pomiaru dydaktycznego** umożliwia jednoczesne sprawdzanie osiągnięć wielu uczniów według dających się potwierdzić reguł. Jej cel wychowawczy to przede wszystkim pobudzenie uczniów do myślenia i działania. Ważne przy tym jest, aby zarówno nauczyciele, jak i uczniowie mieli świadomość, co podlega pomiarowi i dlaczego.

■ Ocenianie

Oceniając, nauczyciel uwzględnia, co uczeń wie i ile potrafi, a nie tylko to, czego jeszcze nie umie. Proces oceniania powinien być tak zaplanowany, aby dawał każdemu uczniowi pełen obraz jego wiedzy i umiejętności. Zdolności i osiągnięcia ucznia ocenia się według określonych wymagań oraz wkładu pracy. Doceniany winien być każdy, nawet najmniejszy postęp.

Przy ocenianiu ucznia bierzemy pod uwagę:

- typ osobowości,
- możliwości intelektualne,
- indywidualne potrzeby edukacyjne.

Ocena powinna pełnić funkcję informacyjną, diagnozującą i prognozującą, wspierając rozwój każdego ucznia.

Na podstawie uzyskiwanych przez ucznia stopni szkolnych planujemy, co należy zrobić, aby podwyższyć poziom jego wiedzy i umiejętności.

■ Stopnie szkolne

Stopień dopuszczający

Przyswojenie przez ucznia elementarnych wiadomości i umiejętności, określonych w minimum programowym, pozwala na wystawienie mu stopnia dopuszczającego. Uczeń powinien wykonywać przy pomocy nauczyciela proste ćwiczenia i polecenia, prowadzić zeszyt przedmiotowy oraz współpracować przy wykonywaniu pracy zespołowej.

Stopień dostateczny

Na stopień dostateczny uczeń musi opanować najważniejsze wiadomości i umiejętności. Powinien on zauważać związki między wydarzeniami, analizować z niewielką pomocą nauczyciela proste zjawiska oraz aktywnie uczestniczyć w pracach grupy.

Stopień dobry

Przyswojenie ważnych wiadomości oraz rozumienie omawianych treści i praktyczne ich stosowanie pozwala wystawić uczniowi stopień dobry. Uczeń właściwie posługuje się terminologią przedmiotową i samodzielnie rozwiązuje typowe problemy. Poza tym aktywnie uczestniczy w zajęciach i wykazuje zainteresowanie tematem lekcji.

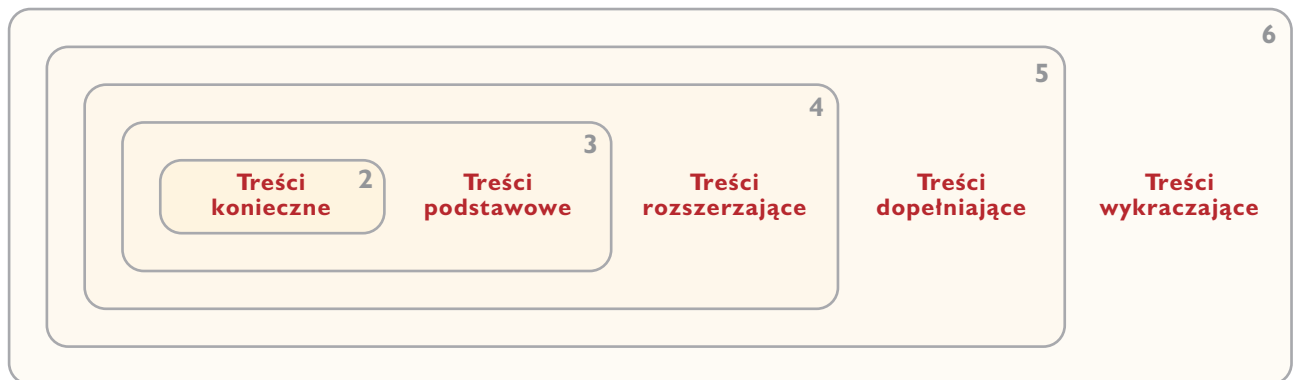
Stopień bardzo dobry

Stopień bardzo dobry może otrzymać uczeń, który opanował wszystkie przewidziane programem wiadomości i umiejętności. Potrafi on samodzielnie interpretować fakty i uzasadniać swoje poglądy. Dostrzega również związki przyczynowo-skutkowe i rozwiązuje skomplikowane problemy. Ponadto powinien przejawiać zainteresowanie omawianymi zagadnieniami oraz samodzielnie wyszukiwać informacje na określony temat.

Stopień celujący

Jeśli uczeń wykazuje dużą znajomość treści pozaprogramowych, może uzyskać stopień celujący. Powinien przy tym uczestniczyć w konkursach i olimpiadach przedmiotowych oraz samodzielnie wykonywać dodatkowe zadania. Istotne jest również zaangażowanie i twórcza inicjatywa w działaniach grupowych.

Hierarchia poziomów wymagań i odpowiadające im stopnie szkolne

Tabela wymagań

Wymagania	
konieczne i podstawowe obejmują:	rozszerzające i dopełniające obejmują:
<ul style="list-style-type: none"> znajomość elementarnych treści przedmiotowych niezbędnych w dalszej nauce 	<ul style="list-style-type: none"> znajomość złożonych treści przedmiotowych, wymagających korzystania z różnych źródeł informacji, przydatnych w dalszej nauce
<ul style="list-style-type: none"> wykorzystywanie nieskomplikowanych umiejętności, umożliwiających przyswajanie i systematyzowanie wiedzy historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystywanie umiejętności pozwalających łączyć wiedzę z różnych dziedzin nauki

Wymagania edukacyjne

Poziom wymagań			
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający
Dopełniająca			
Uczeń zna, rozumie, potrafi:			
Rozdział I: POZNAJEMY HISTORIĘ			
<p>1. Co to jest historia?</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>historia</i> przy pomocy nauczyciela opowieć, czym zajmuje się historia jako dziedzina naukowa odróżnić przeszłość od teraźniejszości i przyszłości 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, czym zajmuje się historia odróżnić przyczynę od skutku 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>historyk, wydarzenie historyczne</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wyjaśnić, na czym polega praca historyka porównać ilustracje przedstawiające dawne i współczesne miasta oraz samodzielnie wyciągnąć wnioski
<p>2. Jak poznajemy historię?</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>alfabet, pismo</i> przy pomocy nauczyciela wyjaśnić, w jaki sposób poznajemy przeszłość samodzielnie odpowiedzieć, do czego służy pismo 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>archeologia, archeolog</i> wyjaśnić, czym są źródła historyczne oraz podzielić je na pisane i materialne pojęcia: <i>źródło historyczne, wykopalisko, pismo obrazkowe, pismo klinowe</i> wyjaśnić, na czym polega praca archeologa opisać stanowisko archeologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i porównać różne rodzaje pisma rolę źródła historycznego w poznaniu i rekonstrukcji przeszłości znaczenie wynalezienia pisma dla procesu poznawania przeszłości
<p>3. Sposoby mierzenia czasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>zegar, zegar słoneczny, kalendarz</i> opowiedzieć, w jaki sposób mierzy się czas przy pomocy nauczyciela lub korzystając z podręcznika, wymienić różne rodzaje zegarów wyjaśnić, w jakim celu tworzy się kalendarze 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>klepsydra, chronologia, os czasu</i> zaznaczyć prawidłowo wydarzenia na osi czasu wymienić różne rodzaje zegarów 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie opisać zasady działania różnych rodzajów zegarów porównać różne przyrządy do mierzenia czasu pod względem dokładności pomiaru wyjaśnić, czym się charakteryzuje współczesny kalendarz
<p>4. Ery, wieki i epoki</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>tysiąclecie, wiek</i> powiedzieć, ile lat liczy wiek i tysiąclecie przy pomocy nauczyciela wskazać kolejność określonych wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>era, epoka</i> określić, jaki wynalazek zapoczątkował historię opisać, jakie wydarzenia oddziaływały na naszą erę od naszej ery 	<ul style="list-style-type: none"> wytłumaczyć potrzebę podziału historii na ery, epoki i wieki opisać przełomowe wydarzenia wyznaczające początek starożytności, średniowiecza i nowożytności

Poziom wymagań			
Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający	Dopełniający
Uczeń zna, rozumie, potrafi:			
Temat lekcji	<ul style="list-style-type: none"> określić wiek, w którym miało miejsce dane wydarzenie wymienić epoki: prehistorię, starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność 	na osi czasu i odczytywać z niej wiadomości	<ul style="list-style-type: none"> wymienić charakterystyczne cechy i wydarzenia poszczególnych epok
Rozdział II: HISTORIA MOJEJ RODZINY			
1. Rodzina i jej historia	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>rodzina</i> przy pomocy nauczyciela wytłumaczyć, czym jest rodzina i małżeństwo opowiedzieć o swojej rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>pokolenie, rodzina wielopokoleniowa, przodek, pokrewieństwo, ród, genealogia, dziewo genealogiczne</i> wyjaśnić różnicę między rodziną dwupokoleniową i wielopokoleniową narysować drzewo genealogiczne swojej rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić różnicę między przodkami po mieczu i po kądzieli na podstawie ilustracji i tekstu z podręcznika wymienić różnice między dawnym i współczesnym modelem rodziny
2. Pamiętki rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>dokument, akt urodzenia, legitymacja szkolna</i> przy pomocy nauczyciela podać przykłady różnych dokumentów wymienić informacje podane w legitymacji uczniowskiej, którą posiada 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>pamiętka rodzinna, tradycja, paszport</i> podać przykłady pamiętek rodzinnych znaczenie pamiętek rodzinnych jako źródła wiadomości o dziejach rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> odtworzyć historię swojej rodziny na podstawie pamiętek rodzinnych opowiedzieć o tradycjach swojej rodziny
3. Miasto dawniej i dziś	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>miasto, rynek</i> przy pomocy nauczyciela opowiedzieć o wyglądzie swojej miejscowości oraz o współczesnych zajęciach jej mieszkańców korzystając z ilustracji, opisać wygląd dawnego miasta wskazać swoje miasto na mapie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>gród, wał obronny, mury miejskie</i> posługiwać się poznaczonymi pojęciami wyjaśnić, gdzie zakładano pierwsze miasta 	<ul style="list-style-type: none"> opisać rozwój miasta na przestrzeni wieków samodzielnie poszukać informacji na temat historii własnego miasta (miejscowości) wymienić zabytkowe budowle w miejscowości, w której mieszka

Poziom wymagań				
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający	Dopełniający
Uczeń zna, rozumie, potrafi:				
4. Krótka historia wsi	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>wieś, chałupa, izba</i> przy pomocy nauczyciela wymienić typowe zajęcia mieszkańców wsi korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać wygląd dawnego gospodarstwa chłopskiego wskazać na mapie regionu miejscowość, w której mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>plon, plug, kołednik, dożynki</i> wymienić narzędzia i maszyny rolnicze wskazać różnice między miastem a wsią 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwać się pożądanymi pojęciami opisać zwyczaje związane z życiem na wsi 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić różnice w wyglądzie dawnych i współczesnych gospodarstw porównać dawne i współczesne życie na wsi podać inne niż przedstawione w podręczniku przykłady zwyczajów ludowych
5. Polskie tradycje regionalne	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>kraina historyczna, region</i> korzystając z ilustracji, opisać jeden ze strojów regionalnych podać nazwę krainy historycznej, w której mieszka i wskazać ją na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>gwara, strój regionalny</i> nazwy polskich krain historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwać się pożądanymi pojęciami wskazać na mapie polskie krainy historyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić cechy, którymi regiony różnią się od siebie wskazać elementy kształtujące odrębność regionalną samodzielnie scharakteryzować wybrany region
* Mój region	<ul style="list-style-type: none"> nazwę swojego regionu i najważniejsze pojęcia z nim związane 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy, pojęcia i wydarzenia związane z dziejami swojego regionu przedstawić podstawowe wiadomości o regionie, w którym mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić charakterystyczne przykłady kultury ludowej swojego regionu wskazać na mapie region, w którym mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wyszukać informacje na temat regionu, w którym mieszka i przedstawić je na forum klasy wymienić charakterystyczne cechy swojego regionu, wyróżniające go spośród innych
6. Polska – mój kraj	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>godło, hymn, flaga</i> wymienić i opisać polskie symbole narodowe podać dokładną nazwę państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>obywatel, parlament, rząd, prezydent, naród</i> wskazać na mapie Europy terytorium państwa polskiego podać nazwę województwa, w którym mieszka i wskazać je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>patriotyzm, społeczeństwo, konstytucja, sejm, senat, poseł, senator</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić najważniejsze organy władzy państwowej podać imię i nazwisko prezydenta RP postać Józefa Wybickiego 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnić naród od społeczeństwa podać nazwiska premiera i marszałka sejmiku wskazać województwa na mapie administracyjnej Polski podać różne sposoby wyrażania patriotyzmu
7. Polskie zabytki	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>zabytek, muzeum</i> przy pomocy nauczyciela omówić funkcje muzeów przy pomocy nauczyciela wytłumaczyć, 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>skansen, eksponat, konserwator</i> wymienić najcenniejsze zabytki w okolicy zasady, których należy przestrzegać w muzeach 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić najważniejsze polskie zabytki wyjaśnić, dlaczego zabytki mają wielką wartość dla narodu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, czym jest Lista Dziedzictwa Kultury UNESCO wymienić i wskazać na mapie najważniejsze zabytki w Polsce

Poziom wymagań				
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający	
		Dopełniający		
		Uczeń zna, rozumie, potrafi:		
	<p>czy są zabytki</p>	<ul style="list-style-type: none"> wytlumaczyć, czym zajmuje się konserwator sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady muzeów znajdujących się w okolicy lub opowiedzieć o tych, które zwiedził 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić rolę muzeów w gromadzeniu i prezentacji dóbr kultury samodzielnie zdobyć i przedstawić wiadomości dotyczące kilku wybranych zabytków
<p>8. Polska leży w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>Unia Europejska</i> korzystając z mapy, wymienić państwa sąsiadujące z Polską wyjaśnić skrót UE opisać flagę UE 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>waluta, euro</i> przedstawić główne zadanie UE powiedzieć, czy Polska należy do UE 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>kultura</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić najważniejsze elementy wspólne dla kultury europejskiej wyjaśnić, jakie zagrożenia i korzyści wiążą się z członkostwem w UE podać liczbę krajów, które obecnie należą do UE 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie kraje wchodzące w skład UE wyjaśnić, dlaczego Polacy są także Europejczykami samodzielnie zdobyć i zaprezentować wiadomości na temat wybranego kraju UE wskazać siedziby najważniejszych instytucji zarządzających UE
Rozdział III: ZANIM POJAWIŁO SIĘ PISMO				
<p>1. Życie w epoce kamienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>człowiek pierwotny, gromada</i> przy pomocy nauczyciela wymienić narzędzia, którymi posługiwali się ludzie pierwotni korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać wygląd i zajęcia ludzi pierwotnych 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>koczowniczy tryb życia, jaskinia, szalasa, ziemianka</i> podać, skąd wywodzi się człowiek wyjaśnić, na czym polegał koczowniczy tryb życia wymienić nazwy pierwszych narzędzi i broni oraz materiały, z których przedmioty te były wykonywane opowiedzieć, gdzie mieszkali i czym się żywiłi ludzie pierwotni 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>prehistoria, epoka kamienia</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wyjaśnić, w jaki sposób umiejętność rozpalania ognia zmieniła życie ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego ludzie pierwotni zorganizowali się w większe społeczności opisać życie gromady oraz scharakteryzować typowe zajęcia mężczyzn i kobiet wyjaśnić, dlaczego ludzie pierwotni prowadzili koczowniczy tryb życia
<p>2. Człowiek staje się rolnikiem</p>	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>rolnictwo, hodowla</i> podać przykłady udomowionych zwierząt przy pomocy nauczyciela wyjaśnić, co to jest rolnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>osiadły tryb życia, brąz, kowal, wytop metali</i> wytlumaczyć, co umożliwiło człowiekowi zmianę trybu życia z koczowniczego na osiadły wyjaśnić różnicę między koczowniczym a osiadłym trybem życia 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>epoka brązu, epoka żelaza</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wyjaśnić, skąd wywodzą się nazwy najstarszych epok 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego narzędzia wykonane z brązu zastąpiło żelaznymi opisać, jak zmieniło się życie ludzi po przejściu na osiadły tryb życia

Poziom wymagań			
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający
Uczeń zna, rozumie, potrafi:			
3. Najdawniejsze osady na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>osada, Biskupin</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać wygląd Biskupina oraz zajęcia jego mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>koło garncarskie, szlak bursztynowy</i> opisać wygląd osady na przykładzie Biskupina wyjaśnić, dlaczego osady budowano w trudno dostępnych miejscach 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>żarna, radło, soccha, krosno, wrzeczono, kupiec</i> posługiwać się poznaczonymi pojęciami opisać życie codzienne mieszkańców Biskupina
Rozdział IV: W DAWNEJ POLSCE			
1. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>Słowianie</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać dawną osadę słowiańską słowiański rodowód Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>plemię, gród, pogarin, Polanie, Wiślanie, Światowid</i> wymienić najważniejsze plemiona polskie 	<ul style="list-style-type: none"> określić, kiedy Słowianie pojawili się na ziemiach polskich wyjaśnić, dlaczego Słowianie osiedlali się w pobliżu rzek określić, kiedy Wiślanie i Polanie stali się najpotężniejszymi plemionami na ziemiach polskich
2. Legendy o początkach państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> postacie: <i>Lecha, Popiela, Piasta, Siemowita</i> przy pomocy nauczyciela opowiedzieć wybraną przez siebie legendę na podstawie legend zamieszczonych w podręczniku wyjaśnić, skąd pochodzi nazwa <i>Gniezno</i> oraz dlaczego godło polskie przedstawia białego orła 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>legenda, kronikarz</i> opowiedzieć poznane legendy wyjaśnić, skąd pochodzi nazwa pierwszej polskiej dynastii 	<ul style="list-style-type: none"> postać <i>Galla Anonima</i> wyszukać i zaprezentować inne legendy (na przykład związane ze swoim miejscem zamieszkania) związek legend z historią
3. Państwo pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>wojownik, książę</i> postać <i>Mieszka I</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać uzbrojenie wojów <i>Mieszka I</i> przy pomocy nauczyciela określić, w którym wieku powstało państwo polskie 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>Polanie, Piastowie, wiec, drużyna książęca, danina, osada służebna, chrzest</i> datę chrztu Polski (966 r.) 	<ul style="list-style-type: none"> omówić organizację państwa <i>Mieszka I</i> (drużyna, chłopci, osady służebne, grody) wyjaśnić, jak powstało państwo polskie wskazać korzyści, jakie przyniosło Polsce przyjęcie chrześcijaństwa

Poziom wymagań				
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający	Dopełniający
	Uczeń zna, rozumie, potrafi:			
4. Chłopi i mieszczaństwo w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> korzystając z ilustracji w podręczniku, przedstawić różnice między zajęciami chłopów i mieszczaństwa dostrzec różnice pomiędzy wyglądem współczesnych i średniowiecznych wsi oraz miast 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>ugór, plug, rada miejska, brama wjazdowa, targ, rzemieślnik, kupiec</i> wskazać różnice między wsią a miastem wynikające z rodzaju pracy wykonywanej przez mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>barbakan, baszta, patrycjusz, pospólstwo, plebs</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami przedstawić podział mieszkańców miasta na grupy społeczne samodzielnie opisać wygląd średniowiecznego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jaki sposób w średniowieczu uprawiano ziemię wymienić niebezpieczeństwa, jakie dawniej zagrażały miastom
5. Na zamku rycerskim	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>zamek, rycerz, giermek, paż, zbroja</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać wygląd zamku opisać wygląd rycerza oraz wyjaśnić, czym się zajmował 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>gród</i> podać różnice między grodem a zamkiem samodzielnie opisać wygląd zamku wymienić elementy uzbrojenia rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>dzieciżnierz, fosa, czynsz</i> postać Zawiszy Czarnego posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić rycerskie normy postępowania scharakteryzować życie rycerza omówić cele turniejów rycerskich wymienić różnice w trybie życia poszczególnych stanów 	<ul style="list-style-type: none"> opisać, jak ukształtowało się rycerstwo wyjaśnić zasadę własności ziemi w średniowieczu poszukać i przedstawić wiadomości o okolicznych zamkach
6. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>duchowieństwo, zakonnik</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, odpowiedzieć, czym się zajmowało duchowieństwo w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>klasztor, kaznodzieja, łacina, pielgrzymka, post</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, przedstawić różnorodne funkcje Kościoła w średniowieczu znaczenie chrześcijaństwa w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwać się pożądanymi pojęciami wyjaśnić, w jakim celu tworzono „biblie dla ubogich” opisać wpływ religii na życie ludzi w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego w średniowieczu Kościół odgrywał ważniejszą rolę niż obecnie poszukać i przedstawić wiadomości o średniowiecznych zabytkach sztuki sakralnej znajdujących się w regionie, w którym mieszka
7. Polska za panowania Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> postać Kazimierza Wielkiego przy pomocy nauczyciela wyjaśnić, dlaczego niektórym królom nadawano przydomki „Wielki” 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>Szlak Orlich Gniazd, przywilej, korzenie</i> wyjaśnić powiedzenie: „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił mурowaną” 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić zasługi Kazimierza Wielkiego dla Polski wyjaśnić, dlaczego król Kazimierz otrzymał przydomek „Wielki” znaczenie pokoju i bezpieczeństwa dla rozwoju handlu i gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> odpowiedzieć, kto był ostatnim władcą z rodu Piastów wyjaśnić znaczenie handlu dla rozwoju państwa pokazać na mapie krainy, które wchodziły w skład państwa Kazimierza Wielkiego porównać ówczesny kształt terytorialny Polski z obecnym

Poziom wymagań			
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający
Dopełniają			
Uczeń zna, rozumie, potrafi:			
Rozdział V: KU WSPÓŁCZESNOŚCI			
1. Akademia Krakowska	<ul style="list-style-type: none"> postać Mikołaja Kopernika korzystając z ilustracji w podręczniku i pomocy nauczyciela, wytłumaczyć, co to jest uniwersytet wyjaśnić, dlaczego edukacja jest ważna w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>uniwersytet, żak, astronom</i> postacie: Jadwigi, Władysława Jagiełły odkrycie, którego dokonał Mikołaj Kopernik 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>rektor, wykład</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami opisać dawny uniwersytet wyjaśnić, dlaczego Akademia Krakowska przyjęła nazwę Uniwersytetu Jagiellońskiego wskazać na mapie Kraków, Toruń i Olsztyn
2. Rzeczpospolita szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>szlachta, szabla</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, przedstawić najbardziej charakterystyczne elementy stroju szlacheckiego przy pomocy nauczyciela powieścić, jaką rolę pełniła szlachta w państwie polskim 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>dworek szlachecki, sejm</i> opisać życie i zajęcia szlachty 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>unia, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, magnat</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wyjaśnić, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę wymienić różne grupy szlachty polskiej i szcharakteryzować jedną z nich
3. Złoty wiek Rzeczpospolitej	<ul style="list-style-type: none"> przy pomocy nauczyciela porównać obszar dawnej Rzeczpospolitej i Polski współczesnej przy pomocy nauczyciela wyjaśnić sformułowanie „złoty wiek” 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>handel, złoty wiek</i> postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego czas powstania pierwszych utworów w języku polskim wymienić narody, które zamieszkiwały dawną Rzeczpospolitą 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>architekt, ratusz, tolerancja</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami korzystając z mapy, porównać obszar dawnej Rzeczpospolitej i Polski współczesnej wyjaśnić przyczyny wzrostu zamożności i znaczenia Polski w XVI w.
4. Warszawa – nowa stolica Polski	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>stolica</i> obecną stolicę Polski wskazać Warszawę na mapie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>Zamek Królewski, Łazienki Królewskie, kolumna Zygmunta, pałac, czasopismo</i> postacie: Zygmunta III Wazy, Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> porównać dawne szkolnictwo ze współczesnym scharakteryzować postać Mikołaja Kopernika samodzielnie poszukać i przedstawić wiadomości na temat Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawić rolę Kościola w średnio-wiecznym szkolnictwie
			<ul style="list-style-type: none"> porównać różne grupy szlachty polskiej, biorąc pod uwagę stan majątkowy, wygląd i tryb życia określić znaczenie szlachty w dawnym państwie polskim wyjaśnić, na czym polegał związek Polski i Litwy wymienić przywileje szlachty
			<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić związek między dobrobytem państwa a rozwojem sztuki wskazać na mapie Wisłę, Gdańsk, Kraków, Lwów, Zamość i Sandomierz opisać sposób, w jaki zorganizowano handel zbożem w Rzeczpospolitej wyjaśnić pojęcie <i>tolerancja</i> i podać jego różne aspekty wytłumaczyć stwierdzenie, że Rzeczpospolita była krajem wielonarodowym
			<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie obrazów jako źródła historycznego opowiedzieć, jaką rolę pełni stolica w funkcjonowaniu państwa samodzielnie przygotować krótki plan

Poziom wymagań			
Temat lekcji	Konieczny	Podstawowy	Rozszerzający
		Dopełniający	
		Uczeń zna, rozumie, potrafi:	
		<ul style="list-style-type: none"> powiedzieć, który król przeniósł stolicę z Krakowa do Warszawy wymienić najważniejsze zabytki Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> opisać zmiany, jakie nastąpiły w Warszawie, gdy została stolicą
5. Wiek wielkich wynalazków	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>kolej, maszyna parowa</i> przy pomocy nauczyciela wymienić najważniejsze wynalazki XIX w. korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać pierwszy pociąg i wskazać, czym różnił się od współczesnego 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>prąd elektryczny, żarówka, telefon</i> opisać zmiany, jakie nastąpiły w życiu ludzi w XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>alfabet Morse'a, telegraf</i> postacie: Jamesa Watta, George'a Stephensona, Tomasza Edisona posługiwać się pożądanymi pojęciami przedstawić postać oraz dokonania T. Edisona
6. Jak żyli ludzie w XIX wieku?	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>robotnik, fabryka, maszyna</i> korzystając z ilustracji w podręczniku, opisać wygląd miasta w XIX w. przy pomocy nauczyciela wskazać przykłady fabryk lub zakładów pracy znajdujących się w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>reklama prasowa, parlamentaryzm</i> scharakteryzować położenie robotników w XIX w. opisać zmiany w zabudowie miasta w XIX w. wskazać Łódź na mapie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>oficyna, apartament</i> posługiwać się pożądanymi pojęciami wymienić przyczyny rozwoju miast w XIX w. korzystając z ilustracji w podręczniku, przedstawić historię roweru i opowiedzieć, w jakim kierunku zmierzal zamysł jego udoskonalania
7. Wiek XX	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: <i>komputer, Internet</i> przy pomocy nauczyciela wyjaśnić, do czego służy komputer opisać urządzenia, które uważa za najbardziej przydatne w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie <i>kosmos</i> wymienić najważniejsze wynalazki XX w. wyjaśnić, dzięki czemu wzrosła liczba ludności i wydłużył się okres życia ludzkiego opisać wpływ, jaki na życie człowieka miało wynalezienie radia, telewizji, komputera, Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> opisać zmiany, jakie zaszły w stylu życia człowieka w XX w. dzięki odkryciom i wynalazkom samodzielnie poszukać i przedstawić wiadomości na temat podboju kosmosu przez człowieka